

Еклезіологічне бачення Української Греко-Католицької Церкви, погляд на майбутнє

Митр. Прот. Др. Михайло ДИМИД

Існує загальноприйнята думка, що Українська Греко-Католицька Церква виникла лишень у 17 столітті, через симбіотичну унію із Римським Апостольським Престолом¹. Витоки цієї Церкви спостерігаються значно раніше, ще від події Херсонеського Хрещення Русі (988), та із моменту дозріння до внутрішньої позиції відкритості як до Сходу, так і до Заходу². Зважте, що згаданий мною конформізм УГКЦ, не є жодною ілюзією, маривом чи якоюсь «fata morgana», про відкритість свідчать чисельні пам'ятки історії та багаторазова участь у Вселенських Соборах Римо-Католицької Церкви.

Стосовно ж відомого «Берстейського порозуміння», слід сказати, що воно не є жодним моментом сотворення Української Греко-Католицької Церкви, а лишень, не зовсім вдалим етапом діалогу між Київською Церквою і Римським Престолом. Аналізуючи детально документацію події в записках історії так званої Берестейської Унії, необхідно ствердити факт, що представники УГКЦ і в той період діяли у рамках київської еклезіологічної мислі, котра вважала, що її еклезіологія має повноту церковности і провадить до спасіння. Рівно ж, налагодження сопричастя із Римським Апостольським Престолом, в жодній мірі не мало на меті переривати існуюче сопричастя із матірньою Константинопільською Церквою. Більш того, кардинал Мирослав-Іван (Любачівський) ось що писав про цю подію: «Коли Отці Берестейського Собору у 1596 році відновили нашу єдність із Римом, якої Київська Церква ніколи формально не зривала, вони висловили надію, що “коли б Господь Бог волею і благодаттю Своєю Святою дозволив цього діждатись, щоб і решта нашої братії Східної Церкви грецької традиції приступила до єдности святої із Західною Церквою”»³.

Римо-Католицька Церква, зі своєї сторони, була переконана і вважала себе єдиним ексклюзивним носієм повноти церковности, що повноцінно веде до спасіння⁴. Єпископів Київської Церкви, римо-католики не вважали існуючими у формальному підданстві Римському Архиреєві, тому і не відносились до них

¹ Наприклад: S. Sodaro. *KESHI Preti sposati nel diritto canonico orientale*. Trieste 2000. p. 197.

² Ця Церква єдина має безперервну приємність Київсько-галицьких митрополитів, від часів Хрещення в 988 р. аж по нинішній день.

³ М. Любачівський. Пастирське звернення Глави УГКЦ Верховного Архiepіскопа Львівського Кардинала Мирослава Івана Любачівського про Поєднання святих Церков (Львів, 25.III – 7.IV. 1994р.) // *Знаки часу*. Київ 1999. с.146.

⁴ Пор. В. Гриневич. *Минуле залишити Богові*. Львів 1998. с. 52-61.

як до представників церковної одиниці, і задля цього приймали їх до Римо-Католицької Церкви лишень на особистій основі. Їхня приналежність до Київської Церкви не має еклезіологічних підстав, а тому залишалась лиш справою обряду, без додаткового церковного, богословського, канонічного повноваження. Щойно II Ватиканський Собор вніс ясність у вищезгадані питання і дозволив відверті конструктивні міркування на цю тему.

Якщо УГКЦ – частина Київської Церкви, значить її первинні відчуття і натура є висловлені не юридичним підпорядкуванням Римському Апостольському Престолу, а глибиною таїнствених відносин із Церквами-сестрами: Українська Православна Церква (Московський Патріархат), Українська Православна Церква (Київський Патріархат), Українська Автокефальна Православна Церква, а навіть Російська Православна Церква і Польська Православна Церква. Такі еклезіологічні ідеї і подібне розуміння існують, якщо брати за основу таїнственне відношення між Церквами у рамках Вселенської Церкви. Якщо ж споглядати на них через призму юридизмів, а не із тенденцією до екуменізму, то представлені схеми і концепції виглядають радше як утопія і нонсенс⁵.

Саме це роздумування над двома екстремами, над відчуттями та переживаннями місцевої Церкви, яка починає своє коріння у Херсонесі, а продовжує у Києві, Львові та поширюється по всьому світі, – є темою сьогодишнього мого виступу. Це спроба пошуку шляхів, які ще не прокладені, нових стежинок на полотні міжцерковних діалогів, нового і кращого розуміння подиху і дії Святого Духа у Церкві.

Століття, яке нещодавно минуло, було для всіх Церков-сестер, які становлять єдину традицію Київської Церкви, страхітливою сторінкою історії. Важко охопити одним поглядом все те, що Церкви пережили за той час. Згадаймо лише про дві світові війни, низку окупацій, переслідування вірних, голодомор, що поглинув майже одну чверть населення України та численні більшовицькі репресії, які винищили національні інтелігенції.

Та водночас у ХХ ст. для УГКЦ, – зауважує в своєму пастирському посланні її Глава, Блаженніший Любомир Гузар, – світліло здійснення церковної мрії – «повний розквіт Церкви через створення патріархату. Ця мрія розвивалася паралельно у двох гілках київської традиції Церкви: серед православних і греко-католиків. І одні, і другі думали про це, бажали цього, чекали нагоди для здійснення такої мрії». Спільна традиція обидвох українських Церков, своїм корінням сягає події Хрещення Руси-України 988 року, та включає, унікальну у своєму роді, подвійну відкритість до обидвох центрів християнства: як Риму, так і Константинополя. Тисячолітня історія еклезіологічних відносин «– і ... і –» (і Константинополь і Рим) є доволі колоритною, оскільки об'єднує в собі багато славних і водночас складних подій, моментів, рішень: наприклад Київську еклезіологію Церков-сестер митрополита Іларіона в XI ст., ідею «подвійного сопричастя» після Флорентійського Собору, таїнственно-містерійне розуміння

⁵ Поп. W. Hryniewicz. *Kościóły siostrzane: dialog katolicko-prawosławny 1980-1991*. Warszawa 1993. s. 262-273.

Київської Церкви митрополита Мисаїла 1474 р. та інше⁶. Тому доречним є тут зачитувати слова Блаженнішого Любомира, з нагоди започаткування повернення осідку митрополита до Києва [це сталося на Великдень 2004 року]:

«Враховуючи це [складність взаємовідносин], ми як представники однієї з Церков київської традиції не хотіли б у цьому виступі пропонувати наше конфесійне бачення. Тому залишаємо минуле Богові у сподіванні, що в майбутньому українські християни досягнуть спільного бачення своєї церковної історії. Сьогодні, натомість, ми прагнемо, не входячи в деталі, виділити найголовніші її висновки.

1. Історія береже цілу низку випадків, коли Церква Києва виразно засвідчила усвідомлення нею нероздільності Христового хітону. Ми віримо, що це усвідомлення живе й до сьогодні, служачи джерелом надії.

2. Спогад про сопричастя з Римською Церквою в сукупній пам'яті Церкви Києва міг тимчасово пригаснути (особливо коли його свідомо затирали), проте ніколи не вигас остаточно. Сьогодні ми увиразнюємо в церковній пам'яті лише те, що в ній збереглося й до нас.

3. В минулі «ексклюзивістські» епохи приналежність конфесійних гілок Київської Церкви до різних християнських центрів призводила до значних втрат у духовних та інституційних виявах київського благочестя.

4. В епоху бездержавності суспільне життя українських Церков під впливом чужоземних державних інтересів зазнавало значних спотворень.

5. Не вигасло в церковній пам'яті й усвідомлення глибинної єдності Церкви стародавнього Києва. Її Божий Нарід, хоч і поділений за конфесійними ознаками, остаточно все-таки не змірився з розколом.

Наприкінці XVI ст. Руська Церква, зібрана у Київській митрополії, обрала власний шлях для забезпечення єдності у Вселенській Церкві Христовій. В той же час значна частина відкинула цей шлях, що сприяло до поділу Київської Церкви на дві. Однак та її частина, яку сьогодні називають Українською Греко-Католицькою Церквою, на цьому шляху збагатилася, як зазначає Блаженніший Любомир, – «оскільки могла зберегти свою віру і самобутність у критичні моменти свого існування. Звичайно, історія Церкви має і чорні, і білі сторінки. Проте ми, греко-католики, не бажаємо нікому накидати наші розв'язки як єдино можливі й правильні. Це підтвердив ще на початку сорокових років минулого століття, Митрополит Андрей (Шептицький) у своєму епістолярному діалозі з православними братами. Але мета, про яку говорили митрополити Петро Могила і Михайло Рогоза (вони шукали дороги до єдності у спільному патріархаті) була одна і та ж – відновити первісну єдність часів Володимира Великого»⁷.

⁶ Пор. В. Гриневич. *Минуле залишити Богові*. Львів 1998.

⁷ Пастирське послання Блаженнішого Любомира, Митрополита Києво-Галицької митрополії Української Греко-Католицької Церкви. *Про утвердження патріаршого устрою Української Греко-Католицької Церкви (Львів, 6 вересня 2004 року)*; взято із: <http://www.ugcc.org.ua/ukr/library/appeal2004/patriarhat/>

Потужним був імпульс, наданий II Ватиканським Собором у справі усвідомлення невідкладності патріаршого завершення Української Греко-Католицької Церкви⁸. Митрополит Йосиф (Сліпий) під-час II сесії Собору від імені всіх членів українського єпископату прилюдно представив це прохання⁹. Хоча питання, було актуальним ще в Київській митрополії, в момент її приєднання до Римського Апостольського Престолу, в час так званого Берестейського порозуміння – 1596 року¹⁰. Найбільш наполегливо і послідовно, справу про патріархальне завершення керували наступні Верховні Архиепископи УГКЦ, котрих часто називали патріархами: Йосиф (Сліпий), Мирослав-Іван (Любачівський) та Любомир (Гузар). Значну роль, у цій постійній актуальності «питання Патріархату», відіграли також і мирянські структури¹¹. Актуальними на нинішній день залишаються слова ієромонаха доктора богослов'я Роберта Тафта: «Патріархат УГКЦ може бути посередником у діалозі з Православною Церквою. Це посередництво випливає з його самосвідомості, самовизначеності і розвиненої та братньої традиції»¹².

У сьогоднішній, Українська Греко-Католицька Церква обновила й розгорнула душпастирське служіння, реорганізувала свої церковні структури та інтенсифікувала богословське життя, і є готовою, відповідно до східнохристиянської традиції, піднести свою структуру дорівнявши її до рівня патріархату. Таке рішення було одностайно прийнято на Третій сесії Собору УГКЦ 2002 року, і того ж року це рішення одноголосно благословив Синод єпископів¹³. УГКЦ є певною, що, відповідно з вимогами Декрету Другого Ватиканського Собору про екуменізм, патріарший устрій оснований на серйозній синодальності є ближчим і відповіднішим вдачі її вірних і кориснішим для духовного добра. Іншими словами, патріархат вважається засобом для досконалішого церковного життя. «На патріархат необхідно дивитися очима віруючої людини як на релігійно-церковну дійсність, у якій кожний її елемент має відповідні права та обов'язки. Патріарший устрій у житті Східної Церкви на всіх її рівнях розвиває почуття більшої відповідальності за свої дії. Добро Церкви більшою мірою, ніж до того, стає справою кожного її вірного»¹⁴. Патріарша структура Церкви є її завершенням

⁸ І. Мончак. Становище Верховного Архиепископа в Єрархічному Устрою Церкви // *Богословія*. № 25-28. 1964, с. 125-151; І. Мончак. Шлях до патріархального устрою // *Логос*. т. 22. 1971, с. 258-272; І. Мончак, Патріархальний устрій // *Логос*. т. 23. 1972. с. 199-212.

⁹ Див.: III. Спільне пастирське послання... с. 14

¹⁰ *Богослов'я*. т. 66, кн. 3-4. Львів 2002, с. 272.

¹¹ Див.: Журнал «Патріархат» аж по нинішній день.

¹² Див.: Р. Тафт. *Патріархат УГКЦ може бути посередником у діалозі з Православною Церквою*; взято із: <http://www.ugcc.org.ua/ukr/library/interview3/taft/>

¹³ Слово Блаженнішого Любомира митрополита Києво-Галицької митрополії Української Греко-Католицької Церкви, з нагоди започаткування повернення осідку митрополита до Києва. *Один Божий народ у краї на Київських горах*; взято із електронних носіїв інформації, за адресою: <http://www.ugcc.org.ua/ukr/library/sermon/sobor/>

¹⁴ Пастирське послання Блаженнішого Любомира. Митрополита Києво-Галицької митрополії Української Греко-Католицької Церкви. *Про утвердження патріаршого устрою...*

помісності і повинна виходити із самої помісної Церкви, де органічно в одне тіло злучились поодинокі єпархіальні престоли навколо одного з них, а його визнання – це справа «доказу вселенськості Христової Церкви»¹⁵, в якому перестають діяти «відносини залежності і підпорядкування (уніятизм) [...] в ім'я шляху до справжньої єдності»¹⁶. Віра цієї Церкви є православно-католицькою – це «помісна Київська Церква Руси-України в єдності і під зверхністю наслідника св. Апостола Петра»¹⁷. Таке твердження доводить, що не йде мова про догматичні, а, радше, про адміністративно-канонічні відмінності, де «східні католики поставали як об'єкт Латинської Церкви, котра і є властивим суб'єктом Вселенської Церкви»¹⁸. Чіткі еклезіологічні думки подібного роду, дають зрозуміти, що всі Східні Церкви мають таку саму гідність як і Римська Церква. Аналогічно починається відкидати застосування терміну «обряд», до таких, як Східні Католицькі Церкви, а вказувати на дійсну їхню природу, вживаючи слово «Церква». Так, вони є вже не «обрядом» в Католицькій Церкві, а утверджуються як своєправні помісні Церкви із своїм Батьком і Главою. Це, в свою чергу, мало б наблизити свідомість греко-католицьких спільнот до розуміння того, що їх потрібно радше класифікувати як православних в сопричасті з Римом, якщо відслідковувати за артикулами Берестейського Синоду, і вони повинні відчувати себе (основною мірою) частиною Київської розділеної митрополичої Церкви, а ці факти їхню католицькість не понижують, а навпаки, поглиблюють. Наприклад, як це добре зрозуміли мелхіти – греко-католики антиохійської поділеної Церкви, – котрі чітко визначилися, в першій мірі внутрішньою єдністю із православними братами, одним символом віри, одним патріархом, прагненням до сопричастя, а не підданства¹⁹. Так само сини і дочки Київської Церкви не зломлять ніяких присяг і не потопчуть жодних догматів, коли захочуть бути членами Вселенської Церкви, через своє незалежне існування як окрема Церква, що перебуватиме в сопричасті як із Римським престолом, так і з Царгородським, Антиохійським, Єрусалимським, Московським, Ечміадзінським та іншими.

Слід однак бути свідомими, що авансовані тут схеми, можливі, коли поставити синодальність, як основу патріархатів. Синодальність помісної Церкви, теоритично становить основу патріархату. Патріарх Східної Церкви – це не «монарх» на взір західного патріарха, Папи Римського, а координатор церковного сопричастя Помісної Церкви, центр соборності Помісної Церкви.

Організація як Східними Католицькими Церквами, так також і Православними, повноцінного церковного життя синодальності в поєднанні із патріархом чи митрополитом помісної Церкви, було б певним еклезіальним взірцем для всієї Католицької Церкви (не лишень Римо-Католицької Церкви зокрема), як потрібно

¹⁵ Й. Сліпий. *Твори...* т. XIV. с. 120.

¹⁶ М. Бендик. *Помісність Церков...* с. 201.

¹⁷ Й. Сліпий. *Твори...* т. XIV. с. 51.

¹⁸ М. Бендик. *Помісність Церков...* с. 207.

¹⁹ В. Гриневич. *Минуле...* с. 157-158.

будувати відносини у нутрі своєї Помісної Церкви, і в сопричасті з Папою Римським чи іншими Церквами.

Такий підхід до питання структури Церкви, як і до питань влади та юрисдикції, що є одними із захованих основних проблем міжцерковних відносин надасть більш динамічного підходу для шукання дороги до реалізації мандату Бога, в Тройці одного, щоб було між Церквами реальне сопричастя.

Як у випадку Мелхітської Католицької Церкви, так і в УГКЦ видно чітко, що богословська візія сопричастя Церков і конкретність її реалізації, оскільки є онтологічним питанням їхнього життя, сильно розвивається на Синодальному рівні і надає могутнього поштовху Патріархату.

Гальмуючим чинником тут виступають не синодальні структури даних Церков а практично відбувається заміна легітимного речника конкретної синодальності іншими інстанціями. Окремо слід відзначити легітимність прохання, не замінювати Глави і Батька Київської Церкви іншими не своїми патріархами²⁰. Вони – патріархи – між собою повинні б мати братерські відносини, що виявлятимуть почуття самих Церков. Вони – патріархи – шануватимуть першого між собою – патріарха Риму і йому представлятимуть свої тривоги та радості, розповідатимуть йому про свої місійні подвиги та домовлятимуться як краще поширювати благовість, але питання власного батьківства не торкатимуться, бо воно може привести до непорозумінь, які існують в Церкві щодо невідповідного трактування Петрового служіння не тільки серед «схизматиків», але й серед багатьох послідовників і прихильників. Якщо правильно зрозуміти мову Римського Управління, то слова енцикліки «Щоб усі були одно», котрі закликають до перегляду питання служіння єдності Римського єпископа, якраз спричинені тим, що прийшов час думати серйозно про єдність із перспективи вселенськості, яка не обов'язково приходить із Риму про що протягом історії неодноразово свідчив Святий Дух.

Такий підхід допоможе відновити довір'я між Церквами, які на сьогоднішній день перебувають у сопричасті з Римом. Довір'я, якщо воно з'явиться, буде найкращим доказом першості Римського Архиєрея не умовної, але дійсної серед усіх Церков, котрі носять в собі ознаки Вселенської Церкви. Сопричастя Київської Церкви – не лишень вузька «койнонія» з Римською Церквою, а бажання жити «в братній любові з Церквою Нового Риму» та «готовність встановити [...] діалог» з Російською Православною Церквою²¹. Як від Римської Церкви очікується «навернення», так само існує свідомість, що позиція відношення Царгороду і Москви до інших Церков повинна очиститись від уніятизмів різних гатунків²². Поки що існує УГКЦ в «еклезіологічній роздвоєності», причиною якої є, в першій мірі, Римський Апостольський Престіл. Бо ж «помісність Київської Церкви є не простою справою для основних центрів християнства, для яких звиную є

²⁰ М. Димид. А що після візиту єпископа Риму в Україну? // *Богословія*. № 66. Кн. 1-2. 2002, с. 13-19.

²¹ М. Любачівський. Заява від 1 грудня 1989 р. // *Патріархат* (1990). № 1, с. 4.

²² М. Бендик. *Помісність Церков...* с. 246.

тільки суспільно-залежна модель відносин», підсумовує подібну думку М. Бендик²³. На сьогодні особливо голосно і актуально звучать слова Глави і Батька УГКЦ Блаженнішого Любомира Гузара:

«Нікому ще не вдалося виміряти глибини тієї травми, яку нанесли християнському почуттю полемічні форми богословствування та прозелітичні методи душпастирювання. Тисячолітня практика виховання вірних у душі післярозкольного греко-латинського протистояння, а також 400-літня практика такого виховання у душі післяберестейського суперництва в Україні істотно загемнили в душах українських християн ікону євангельського благочестя. Втрати й поразки на шляху дотеперішніх об'єднавчих зусиль із боку українських Церков яскраво засвідчують, що приступати до вирішення майбутньої долі Київської Церкви з таким багажем неможливо.

На сьогодні жодна з українських Церков не може вважати себе вільною від відповідальності за ці духовні втрати. Повертаючи осідок Києво-Галицької митрополії УГКЦ до Києва, ми повторюємо слова вибачення, висловлені 2001 року у Львові: «У Твоїй присутності, Святіший Отче, від імені Української Греко-Католицької Церкви бажаємо просити прощення у Господа, Творця і Батька нас усіх, як також у тих, кого ми, сини і дочки цієї Церкви, в будь-який спосіб скривдили. Щоб не тяжіла над нами жаклива минувшина і не затруювала наше життя, ми радо прощаємо тим, хто в будь-який спосіб кривдив і нас»²⁴.

Українська Греко-Католицька Церква так змальовує базисні і підставові принципи, на основі яких можна було б будувати майбутню еклезіологію Київської Церкви. Коли глибоко вникнути в з'ясування її еклезіологічних концепцій, можна зустріти «золоті думки» для майбутнього Церкви на вселенському рівні та як розв'язку для подолання внутрішньої роз'єднаності самої Київської Церкви. Це справді вагомі внески у відповідь на екзистенціальне запитання: що Київська Церква очікує від майбутнього? Якщо нащадки цієї Церкви, розділені між різними юрисдикціями будуть зорганізовані, краще інкультуровані, то поглиблять навернення до Христа свого та інших народів.

Зрозуміло, що наведений перелік цих засад і їхнє представлення не можна вважати вичерпними, а тому лунають постійні заклики до людей доброї волі у всіх Церквах та спільнотах працювати над подальшим уточненням цієї великої мети. Блаженніший митрополит Любомир пише: «Сучасну схильність людей до зневіри ми пропонуємо замінити на відроджену віру в Бога й у святість того вибору, який зробили наші предки далекого 988 року. На нашу думку, шлях до

²³ Там само, с. 250.

²⁴ Слово Блаженнішого Любомира митрополита Києво-Галицької митрополії Української Греко-Католицької Церкви, з нагоди започаткування повернення осідку митрополита до Києва. *Один Божий народ у краї на Київських горах*; взято із електронних носіїв інформації, за адресою: <http://www.ugcc.org.ua/ukr/library/sermon/sobor/>

відродження цієї віри лежить, зокрема, через відродження єдиної Київської Церкви у єдиному Патріархаті. Натхненна прикладом святих страстотерпців Бориса і Гліба, вона очистить свою пам'ять від болю історичних кривд і загоїть глибокі рани розколів»²⁵.

Як останнє заключення можна сказати, що нові богословські еkleзіологічні думки, які народжуються на київській землі є прямим наслідком херсонеського духу відкритості до православ'я і римо-католицизму, свідками історії, якими були Володимир Великий, Папа Климентій I і Мартин (котрий). Дух відкритості розповсюдився по Русі-Україні.

Ці думки є наступними – лише новий динамічний підхід до відношення між Церквами є доцільним, бо сучасні підходи нагадують середньовічний закон: *Cuius regio, eius religio*. Патріархат Київський в руках нинішньої УГКЦ, якого не спринамають жодні із сучасних провідних фігур православ'я і римських управлінь є однак за словами Івана-Павла II актуальним. Він сказав такої дати: «Я поділяю Ваше прагнення, яке закорінене також у канонічних і соборових приписах, щоб мати повний юридично-церковний устрій. Поділяю це як у молитві, так і в терпінні, очікучи визначеного Господом дня, в якому я, як Наступник святого Апостола Петра, зможу підтвердити дозрілий плід Вашого церковного розвитку» (де опубліковано)

Наслідки такого “підтвердження” могли б виявитися далекосяжними для Вселенської Церкви в таких аспектах: 1. Остаточне перевершення вже давно застарілого юридичного підходу канонічної церковної території; 2. Розв'язання вузла роздору, яким до сьогодні є Церкви України, розділені між трьома Римами і початок кінця питання уніатизму; 3. Це сталося б через новий підхід із сторони Римського Апостольського Престолу у своїх відношеннях до всіх східних католицьких патріархатів і своєсправних Церковних одиниць, які насправду могли б стати суб'єктами свого богослов'я і права, автокефальними в повному розумінні того слова; 4. Це дозволило б на сопричастя із Римом, яке б не було екслюзивістичним і могло б у різних аеропагах поширюватися до природних корінних структур поодиноких апостольських чи національних Церков; 5. Це показало б, що богослов'я довір'я перевершує богослов'я, базоване на юридичних нормах підпорядкування у пірамідальній системі управління Вселенською Церквою, як поширення Римського патріархату; 6. Це було б фактично перебудовою ерархій вартостей, де канони вповні узгоджувались би із богослов'ям; 7. Це, врешті, крок вперед, важлива авторитетна інтерпретація Римського Архiereя точки 11 Декрету про Східні Католицькі Церкви II Ватиканського Собору, де вже не говориться про “встановлення” нових патріархатів Вселенським Собором або Римським Архiereєм, а про “підтвердження дозрілого плоду”.

²⁵ Там само, <http://www.ugcc.org.ua/ukr/library/sermon/sobor/>

Ці міркування спрямовують нас до такого висновку: нині потрібно серйозніше сприймати подих Духу там, де його не обов'язково очікується. Здоровий розвиток богослов'я серед Східних Церков Європи спонукає до піднесення їхньої особистості. Це в свою чергу приводить до нової динаміки як і у внутрішньому житті християнських суспільств, так у відношеннях між Церквами. Віримо, що наслідник Петра, Іван Павло II, людина, яка збагнувши цей новий еклезіологічний рух, у відповідний Господній день, доведе це діло до свого природного завершення не так для добра УГКЦ, як для відкриття майбутніх нині невизнаних перспектив розвитку міжцерковної динаміки і сопричастя в Ойкумене. Бо так і мало би бути, що розвиток ідентичності однієї помісної Церкви є правдивим і християнським лише тоді, коли він сприяє вальоризації всієї спадщини Христової Церкви²⁶. Це і була теза мого виступу. Дякую за увагу.

Михайло Димид, митрофорний протопресвітер, генеральний секретар Патріаршого Собору УГКЦ, канцлер Львівської Архиепархії УГКЦ, доктор східного церковного права, викладач богослов'я Церкви в Українському Католицькому Університеті, співзасновник і перший ректор відновленої Львівської Богословської Академії (сьогодні – Український Католицький Університет), засновник «Радіо Воскресіння» в Україні, засновник «Агенції Релігійної Інформації», засновник і директор Інституту Церковного Права Львівської Богословської Академії, голова Українського Богословського Наукового Товариства.

²⁶ З приводу цих міркувань 15 вересня 2004р. у Любліні появився знаменний документ під назвою: **“Декларація солідарності з богословами України, присутніми на VII Конгресі польських богословів”**. Його зміст слідує: “Висловлюючи вдячність за участь наших братів-богословів візантійської традиції в VII Конгресі польських богословів, що відбувся 12-15 вересня 2004 року в Любліні, поділяємо надію на відновлення і розвиток їхньої християнської ідентичності, закоріненій у спадщині Христової Церкви. Вбачаємо в цьому актуальний знак часу, який, завдяки взаємному зрозумінню і солідарності, буде сприяти досягненню повної еклезіальності, що в контексті східної традиції означає папріархат.”